

JAARVERSLAG 2015

Het woord is aan jou!

Rondom dit thema zijn velen bijeengekomen in de Week van Gebed voor Eenheid voor 2016. In de liturgie voor de viering, die door de Letse kerken was voorbereid, klonken de woorden uit Matteüs 5: 13-16. Prachtige woorden die de Bergrede van Jezus verder dragen. Woorden die ons uitnodigen om zelf het zout van het Evangelie op aarde te zijn en het licht ervan te laten schijnen. Hoe drager te zijn van het Evangelie? Wat voor licht laten schijnen? De Letse kerken nodigen ons uit hierover na te denken en hierover met elkaar in gesprek te zijn. Ook aan het begin van een nieuw kalenderjaar zie ik ernaar uit om op die

wijze met elkaar in gesprek te zijn als Raden van Kerken en als Raad van Kerken Fryslân.

Voor 2016 hopen wij als Raad van Kerken Fryslân het gesprek met verschillende kerken te stimuleren. Naast een dergelijk gesprek en ontmoeting met elkaar zien wij er ook naar uit om in de samenleving oog te houden voor Gods Licht dat in onze wereld wil blijven doorbreken om geborgenheid en barmhartigheid, om recht en vrede.

In het komende jaar hopen wij ook invulling te geven aan beide thema's:

1] Waar het gaat om het gesprek met verschillende kerken, zien we ook uit naar: a) het stimuleren van de Week voor Gebed van Eenheid, b) de vraag naar een oecumenische catechese voor dorpen en steden c) het vieren van de vierde Friese Kerkendag op zondag 2 oktober a.s. te Harlingen, georganiseerd door de Harlinger kerken en d) het uitwisselen van informatie middels deze nieuwsbrief met de Raden van Kerken in Groningen en Drenthe.

2] Waar het gaat om de zoektocht in de samenleving om zicht te houden op Gods Licht om barmhartigheid en geborgenheid, om recht en vrede, denken wij aan: a) oog houden voor het aanbieden van zingeving aan mensen die ernaar uitzien, b) oog houden voor de armoede, c) oog houden voor de kwetsbare groepen in onze samenleving, zoals ouderen maar ook werkzoekenden en d) oog houden voor de barmhartigheid voor mensen op de vlucht.

Ik sluit graag af met de woorden van lied 1014, couplet 1 en 5 uit het "Liedboek": "Geef vrede door van hand tot hand, je moet die schat bewaren; bescherm haar als een tere vlam, behoed haar voor gevaren. [...] Geef Christus door van hand tot hand, zijn liefde schenkt ons leven. Geef vrede door, geef haar een kans: een schat om uit te delen."

Met vrede,

ds. Margarithe R. Veen, voorzitter Raad van Kerken in Fryslân

Jaarverslag 2015

INHOUDSOPGAVE:

1. HET RAADSWERK

1.a. | Samenstelling van de raad

1.b. | De agenda van de raad

1.c. | Secretariaat

2 ACTIVITEITEN 2015

2.a. | Provinciale Kerkendag 2016

2.b. | Conferentie Kerkmuziek 11 april 2015

2.d. | Ontmoeting noordelijke Raden van Kerken en bisschop mgr. De Korte

2.e. | Programma Zinportaal

2.f. | Reformatiejaar 2017

3 BIJLAGEN:

*I Verklaring 'Vluchtelingen' Raad van Kerken in Fryslân
II Verklaring van de Raad van Kerken in Nederland, 26 augustus 2015
III overzicht lokale oecumene, raden en werkgroepen Fryslân*

JV 2015 vastgesteld 25 januari 2016 te Leeuwarden

1. HET RAADSWERK

1.a. | Samenstelling van de raad Op 27 januari 2015 nam de raad afscheid van dhr. J. van der Ven (Leger des Heils), ds. J. van Twist (Evangelisch Lutherse Gemeente) en dhr. H. Stinis (Remonstrantse Kerk). Op 28 april heeft mw. ds. M. Veen (Achlum) het raadsvoorzitterschap overgenomen van ds. R. Veenboer (Leeuwarden).

Aan het einde van 2015 is de raad als volgt samengesteld:

ds. M.R. Veen te Achlum, namens de Protestantse Kerk Nederland, *voorzitter*
 drs. P.H.W. Huiting te Lemmer, namens RK Bisdom Groningen Leeuwarden, *secretaris*
 dhr. R. Hooijenga te Burgum, namens de Vrije Evangelische Gemeenten, *penningmeester*
 drs. A. Bultsma te Bolsward, namens RK Bisdom Groningen Leeuwarden
 ds. S. van der Meer te Leeuwarden, namens de Doopsgezinde Broederschap
 ds. I. van der Pol te Noardburgum, namens de Protestantse Kerk
 dhr. S. van der Velde te Burdaard, namens de Protestantse Kerk
 mw. A. M. Dijkstra Van der Woude, adviseur bij Programma-adviesraad Omrop Fryslân
 dhr. J. Bosman, adviseur vanuit Solidair Fryslân
 ds. U. Tjallingii, ambtelijk secretaris (bezoldigd)

en zijn er vacatures namens de:

Protestantse Kerk Fryslân (1)
 Evangelisch Lutherse Gemeente (1)
 Remonstrantse Kerk (1)
 Leger des Heils (1)
 Oudkatholieke Parochie H. Martinus Fryslân (1)

1.b. | De agenda van de raad De raad staat regelmatig stil bij de geloofsvragen van de moderne tijd en de relatie van die vragen met het kerkelijk leven in de provincie. De raad heeft tijd genomen voor bezinning rondom de thema's: secularisatie, zingeving, identiteit van geloofsgemeenschappen, kerk & samenleving, migratie & asiel, verder & gerechtigheid, klimaat en behoud van de Schepping en zich laten inspireren door de Heilige Geest en de beginselen van barmhartigheid zoals te vinden in de Bergrede (Mattheüs 5-7).

Het raadswerk wordt inhoudelijk gedragen door het in 2014 opgestelde communicatierapport: 'Twee of drie in mijn Naam' en meer in het bijzonder door het daarin vervatte *mission statement*:

"De Raad van Kerken in Fryslân wil in alle openheid en belangeloos de oecumenische gezindheid in Fryslân stimuleren door: 1. als raad namens de Friese geloofsgemeenschap een zichtbaar teken te zijn van eenheid in God, die de wereld liefheeft, 2 door met bezinning en appel naar buiten te treden naar kerk en samenleving, 3. en initiatieven te nemen tot dienstbaarheid, ontmoeting en viering, die het leven in verbondenheid in verscheidenheid ondersteunen, 4. onder het motto: "Niet zonder God en niet zonder jou". De raad tracht zoveel mogelijk de doelen te realiseren volgens de afgesproken jaarplanning.

In de praktijk heeft de raad in 2015 veel aandacht en energie (moeten) gegeven aan het op orde brengen van het 'eigen huis'. Verslaglegging, financieel beheer en externe communicatie worden onder de loep genomen en op orde gebracht. Er is flink geïnvesteerd in het vernieuwen van diverse

netwerk-contacten, die in verstreken jaren waren losgelaten of verwaarloosd: Het adresbestand van de lokale oecumenische werkgroepen en raden van kerken (zie overzicht bijlage IV) is onderzocht en bij de tijd gebracht. Een actueel adres- en emailbestand van alle Friese kerken en geloofsgemeenschappen is beschikbaar gekomen. De raad heeft met aandacht gewerkt aan de communicatie met essentiële partners: de lokale Friese oecumene, de lid-kerken, de landelijke raad van kerken, adviseurschappen (Solidair, Omrop Fryslân) en gelinkte werkgroepen en organisaties: Provinciale Kerkendag (Harlingen 2016). Tsjerkepaad, Arme Kant van Fryslân, Beraadgroep Liturgie en Kerkmuziek PKN, Krúspunt, Fryske Rie en de Frysk Oecumenyske Wurkferbannen .

De raad zond een bijzondere felicitatie naar de Koptisch Orthodoxe Kerk Heilig Paulus van Thebe Leeuwarden (Van Aylvaleane 12, 9027 BL Hilaard) ter gelegenheid van de feestelijke inzegening van hun nieuwe Kerk door paus Tawardos II.

In februari heeft de Raad van Kerken Groningen Drenthe aangegeven graag nauwer te willen gaan samenwerken met de Friese Raad. Nut en noodzaak van de activiteiten van raden van kerken zijn en blijven nut en noodzaak van de oecumene. Het goede contact tussen beide provinciale raden resulteert in het samen organiseren van een ontmoeting met bisschop Mgr. De Korte en in het starten van de gezamenlijke nieuwsbrief begin 2016. De beide raadsvoorzitters zetten de gesprekken over samenwerking voort.

De Raad De Raad van Kerken in Fryslân is opgericht op 11 juni 1969 (een jaar ná de Raad van Kerken Nederland) en derhalve op weg naar het vijftigjarig bestaan in 2019. De Raad van Kerken in Fryslân kan vertrouwen en verder bouwen op een goede naam, dankzij de inzet van vele vrijwilligers die de Raad hebben bemenst en gesteund.

Raadsvergadering in 2015 vonden plaats op 27 januari, 10 februari, 24 maart, 26 mei, 7 juli, 29 september, 27 oktober, 1 december.

1.c. | Secretariaat

Ds. Ulbe Tjallingii heeft in opdracht van de raad als projectmedewerker en ambtelijk secretaris de volgende bezoldigde werkzaamheden verricht:

- opstellen en verzenden van vergaderstukken
- bijhouden van correspondentie (post en email)
- bijhouden van de website
- het archief van de raad over de jaren 1969-2009 gesorteerd en gereed gemaakt voor overdracht aan Stichting Tresoar (februari 2016)
- een mailingslijst gemaakt van alle Friese kerken en geloofsgemeenschappen
- een mailinglijst gemaakt van actieve lokale en regionale oecumenische werkgroepen, platforms en raden van kerken in Fryslân, zie ook bijlage IV.

2 ACTIVITEITEN 2015

2.a. | Provinciale Kerkendag 2016 Gedurende het jaar 2015 is er voortgaand intensief overleg met de Werkgroep Provinciale Kerkendag Harlingen 2016 samengesteld door de Harlingen werkgemeenschap van kerken. In deze werkgroep onder voorzitterschap van ds. C. Glashouwer neemt een kleine stuurgroep de leiding wat betreft de details van het programma en de uitvoering van de provinciale kerkendag op zondag 2 oktober 2016. Onder het overkoepelende en samenbindende thema van deze kerkendag : “Bruggen” zullen op die zondagmiddag een grote verscheidenheid aan activiteiten aangeboden worden in en om de kerken van Harlingen. Een groep jongeren organiseert een speciaal programma voor jeugd en jongeren. De Friese raad kent op de begroting 2016 een voorziening van € 4000,- voor de Kerkendag 2016. De provinciale Kerkendag vindt eens in de vier jaar plaats (sinds 2000).

2.b. | Conferentie Kerkmuziek 11 april 2015 De Friese raad heeft zich in 2015 verbonden aan het werk van de Beraadgroep Kerkmuziek en Eredienst PKN Fryslân, die zo'n 140 amateurorganisten een cursus *instrumentale begeleiding van liederen uit het nieuwe Liedboek 2013* heeft kunnen aanbieden. Op 11 april 2015 organiseerde deze beraadgroep in samenwerking met de Friese raad, de RvK Groningen-Drenthe en de Gregoriusvereniging van het Bisdom Groningen-Leeuwarden een Kerkmuziekconferentie te Buitenpost. Deze bijeenkomst resulteerde in een oogst van ideeën voor de toekomst van de Kerkmuziek in Noord-Nederland, die verder worden uitgewerkt. De Friese raad blijft de ontwikkelingen met aandacht en belangstelling volgen en nieuwe initiatieven steunen.

2.c. | Studieavond over ‘The Church’ 28 april te Drachten (kort verslag G. van Dartel Den Bosch, 29 april 2015©) Op uitnodiging van de provinciale raden van kerken van Noord-Nederland hebben Hans Kronenburg en Geert van Dartel een avond verzorgd over het document ‘The Church, towards a common vision’. Er waren ca. 20 mensen van de kerken in Noord-Nederland bij aanwezig. In het eerste uur hebben we aan de powerpontpresentatie een toelichting gegeven op het document. Na de pauze restte er nog slechts een half uur voor de groeps gesprekken. Daarom hebben een plenair gesprek gevoerd aan de hand van onze gespreksvragen. Niet alles kwam aan bod, maar het gesprek was inhoudsrijk en open. Enkele punten uit dit gesprek waarvan geen notitie is bijgehouden.

- Ik geloof dat de taak van de kerk is teken en instrument te zijn van Gods liefde.
- Ik geloof dat de kerk een baken is van licht – kerk is er om licht te brengen in de levens van mensen.
- De oude oecumene van moeizame dialogen is voorbij, de tijd van de oecumene van het hart is aangebroken. In de ontmoeting tussen christenen gebeurt de eenheid, in het gebed, in het gezang.
- In de jaren zestig en zeventig was er een intensieve oecumenische samenwerking. Ik heb er moeite mee dat de RK Kerk de protestantse kerk niet erkent als volwaardige kerk. Wij zijn een volwaardige kerk. Ik heb er moeite mee dat de orthodoxe kerk zich gesloten op stelt als de ware kerk met een beroep op de eerste zeven concilies.
- Wij dragen allemaal onze pijnpunten mee, daardoor zijn we als het ware vastgenageld. Het komt er op aan om uit te stijgen boven je eigen pijn. Dat is moeilijk, maar het kan. Dat is een verrijzeniservaring. Breuken in de geschiedenis van de kerken hebben altijd ook met pijnpunten te doen, waarover men niet heen kon.
- Wij hebben een omslag gemaakt door uit te gaan van wat mogelijk is. Dan blijkt er veel meer mogelijk is dan wat wij dachten.

- Kernpunt is de spanning tussen verscheidenheid en verschillen. Verscheidenheid hoort in de ene Kerk, verschillen kunnen leiden naar breuken.
- Verdeeldheid in de kerken is een gevolg van de top, het kerkvolk heeft daar geen deel aan.
- Om eenheid te vinden kunnen we beter uitgaan van een minimum aan eenheidsvoorwaarden: het Onzevader en de trits leren, vieren, dienen.
- Eenheid volgens the Church: herkennen en erkennen van elkaars kerk zijn, uitgedrukt in de gezamenlijke viering van de eucharistie, het gezamenlijke getuigenis van het Evangelie en de gezamenlijke dienst in de wereld.

Na een boeiende bespreking hebben we de avond afgesloten met het gebed des Heren.

In de loop van 2015 is het rapport van Van Dartel over de receptie van het document ‘The Church’ gepubliceerd zie voor alle relevante info:

<http://forumkatholiciteit.nl/> en [www.oecumene.nl/uitgaven 215.29](http://www.oecumene.nl/uitgaven/215.29)

2.d. | Ontmoeting noordelijke Raden van Kerken en bisschop mgr. De Korte Op 27 oktober 2015 vond in Klooster Karmel te Drachten een ontmoeting plaats van bisschop Mgr. De Korte met leden van de raden van kerken van Groningen-Drenthe en van Fryslân onder de titel: *“Presentie, vitaliteit en daadkracht van de kerken in Noord Nederland: samen christen, samen kerk zijn.”* Mw. ds. Veen opent de bijeenkomst o.a. met enkele verzen uit Psalm 85, we zingen en bidden over vrede en barmhartigheid.

In hartelijke sfeer van ontmoeting en bezinning geeft Mgr. De Korte toelichting bij het bisdom beleid inzake de leefbaarheid van de parochies. Dit beleid kent twee pijlers: bestuurlijke schaalvergroting en pastorale verfijning. M.a.w. tachtig parochies zijn en worden samengevoegd tot negentien nieuwe parochies. Daarbij wordt steeds de vraag gesteld of er voldoende mensen en middelen beschikbaar zijn voor de continuïteit van het kerkelijk leven; invloedfactoren in dezen zijn: vergrijzing, toename religiositeit + afname ‘kerksheid’, ‘recycling of the saints’. Vanuit management oogpunt gezien betekent dit beleid: Het begeleiden van de ‘krimp’ én missionair durven zijn, met een breder denkkader dan alleen het kerkelijke. Een en ander is ook verwoord in de ‘Uitgangspunten voor de Diocesane Werkgroep voor de Oecumene (Bisdom Groningen-Leeuwarden, 27 mei 2014). De vraag dient zich aan: is religiositeit een brug de kerk ín of de kerk úit. Het bisdom streeft ernaar hierin zoveel mogelijk de synthese te zoeken en te beoefenen. Het behoud van lokale parochieverbanden onder één centraal bestuur is daarvan een uitvloeisel: De kerk zo dicht mogelijk bij de mensen, maar kerkstructuur bij de tijd gebracht.

Oecumene:

1. Het is toe te juichen dat de oecumene niet alleen beoefend wordt in het Vieren, maar ook in het Leren en Dienen; gezamenlijke interkerkelijke catechesetrajecten zijn belangrijke en betekenisvolle voorbeelden van oecumene.
2. Wat het betekent om gedoopt christen te zijn is hier een centraal thema. Het bestuderen van inclusieve christelijke gemeenschap met alle generaties is een boeiend en zeer waardevol werkterrein.
3. Oecumene zal vooral ook plaatselijk mogen groeien en zich ontplooiën in activiteiten en initiatieven.
4. We zien bij diverse kerkelijk activiteiten dat gelovigen over de grenzen van denominatie heen participeren en investeren. Voorbeelden: Taizé-reizen en – activiteiten, processies (Bolsward,

Leeuwarden, de Passion, Krystkuier). We zien de hang naar ‘eventologie’ (die ook van alle tijden is) en mogen gezamenlijk werken aan synergie met Theologie.

5. Het verdient aanbeveling om als kerken samen te doen wat je samen kúnt doen; aan de basis van onze geloofsgemeenschappen wordt veel op deze wijze gewerkt, in diaconaat (voorbeeld werkgroep M25).

Initiatieven en activiteiten:

- a. Het Bisdom zond onlangs een boodschap uit onder het thema ‘Barmhartigheid’, waarin dank, bemoediging, hoop en vertrouwen worden verwoord en in de context worden geplaatst van de huidige tijd waarin we in Noord Nederland te maken hebben met krimp, armoede, onrust door bodembeweging en daarnaast de gastvrijheid voor vluchtelingen, waaraan de kerken met veel vrijwilligers een stevige bijdrage aan leveren.
- b. De Friese raad organiseert op zondag 2 oktober 2016 de vierjaarlijkse Provinciale Kerkendag, die keer te Harlingen; de gezamenlijke Harlinger Kerken hebben de organisatie en uitvoering in beheer.
- c. Er is goed contact tussen de raden van kerken van Groningen/Drenthe en van Fryslân; beide overleggen momenteel over versterken van de samenwerking en de publicitaire activiteiten. Een visitatieronde langs lokale raden van kerken staat op de actielijst van de raden. De Friese raad heeft in 2015 een inventarisatie gehouden en de mailinglijst van de lokale raden en werkgroepen op orde gebracht.
- d. In 2016 start in Gouda het Bijbeljaar (Erasmus 1516: NT in Grieks en Latijn) o.a. op 16 november in de Lutherse Kerk te Woerden, project “Van conflict tot communie”.
- e. In 2017 staan diverse kerkgenootschappen stil bij 500 jaar Reformatie, de datum van 31 oktober Hervormingsdag is dan prominent in beeld, o.a. met een viering in de Dom te Utrecht; op 7 november is er een viering in de Willibrordkerk. *Het is zinvol om in ons landsdeel al in de Gebedsweek voor de Eenheid (januari 2016, thema: Het woord is aan jou (Letland)) gezamenlijk de start van het gedenkjaar te markeren en te vieren.*

We zijn dankbaar voor het gesprek dat vandaag plaats vindt en streven ernaar om op gezette tijden elkaar in dit verband te ontmoeten. De bemoediging in het geloof en in het leven van de kerken mag het oecumenische visitekaartje zijn van de raden van kerken.

Tot besluit bidden allen samen het gebed dat Jezus zelf ons heeft geleerd: **Onze Vader**

Naast Mgr. De Korte waren aanwezig namens de Raad van Kerken in Fryslân:

ds. M.R.Veen (voorzitter), dhr. R. Hooijenga, drs. P.H.W. Huiting, Drs. A. Bultsma, ds. S. van der Meer, dhr. S. van der Velde, ds. U. Tjallingii (ambtelijk secretaris)

en namens de Raad van Kerken Groningen Drenthe:

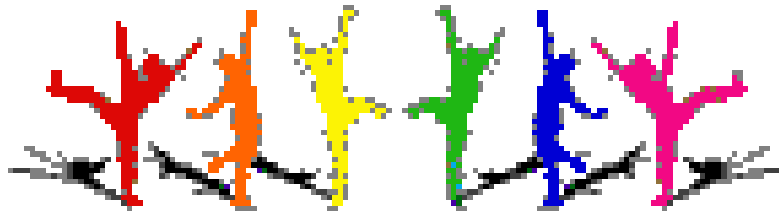
Ds. B. Altena, Mevr. J. Twikkeler, Mevr. S. Scholte Aalbes- Schomaker, Dhr. J. van Luit, Mevr. J. Hoving, Ds. J.W. van der Linden

2.e. | Programma Zinportaal In december 2015 overlegt de raad met de werkgroep Zinportaal Fryslân. De werkgroep bestaat uit enkele geestelijk verzorgers die met het project ‘ZinPortaal Fryslân’ een belangrijke impuls willen geven aan

- ‘goede zorg’ in de eigen omgeving door voortdurend en blijvend op alle niveaus van de geboden regionale zorg aandacht te vragen voor de 4^e zorgdimensie van spiritualiteit, ethiek en zingeving
- een bemiddelende netwerkorganisatie zijn tussen geestelijk verzorgers in de regio Friesland, die verbindt en samenwerkt met welzijns- en zorginstellingen, huisartsen, cliënten, mantelzorgers, vrijwilligers, professionals, pastores, predikanten, imams, pandits, managers en beleidsmakers .

Begin 2016 start een pilot i.s.m. huisartsenpraktijk Franeker. De Friese raad van kerken draagt dit nieuwe initiatief een warm hart toe en stelt het communicatienetwerk van de raad graag ter beschikking aan de werkgroep. Daarbij heeft de raad de wens uitgesproken dat het project ook kan meehelpen om lokale pastorale zorg en geestelijke verzorging zoveel als mogelijk geïntegreerd te doen functioneren.

2.f. | Reformatiejaar 2017 De raad preludeert op de diverse activiteiten en evenementen die in de grondverf staan met het oog op het Reformatiejaar 2017 en neemt zich voor om rondom het Pinksterfeest 2017 samen met het Bisdom en de Raad van Kerken Groningen Drenthe een ‘event’ of andere activiteit ter gelegenheid van 500 jaar Reformatie te organiseren aan te bieden aan de kerken en geloofsgemeenschappen in Noord-Nederland.

3 BIJLAGEN:

- I Verklaring 'Vluchtelingen' Raad van Kerken in Fryslân*
- II Verklaring van de Raad van Kerken in Nederland, 26 augustus 2015*
- III overzicht lokale oecumene, raden en werkgroepen Fryslân*

I Verklaring 'Vluchtelingen' Raad van Kerken in Fryslân

16 juli 2015 Er is alle reden om extra aandacht aan vluchtelingen te besteden. We zien dat vluchtelingen in gammele boten en bootjes de overtocht maken van Turkije en Noord-Afrika naar Europa, omdat er op hen wordt gejaagd en zij zoeken naar wegen van leven. Bij de oversteek zijn, zoals we weten, inmiddels duizenden mannen, vrouwen en kinderen verdronken.

Als Raad van Kerken Friesland zien wij er naar uit dat Nederlandse en Europese politici blijven omzien naar de mensen in nood, naar mensen op wie wordt gejaagd en die als vluchtende mensen zoeken naar wegen van leven.

Wij willen ons in deze verklaring aansluiten bij de verklaring van de Wereldraad van Kerken d.d. 12 juni jl. waarin internationale gemeenschap opgeroepen wordt te werken aan veilige en toegankelijke procedures voor legale migratie van mensen. Ook om zo te voldoen aan hun morele en wettelijke plicht om levens van mensen te redden en acties te ondernemen om mensen niet verder in gevaar te brengen. Deze oproep vraagt ook om te werken aan een sterker en meer effectieve lange-termijn actie om conflicten op te lossen, waaronder armoede die leidt tot het verder trekken van mensen.

Deze verklaring van de Wereldraad en waar de Raad van Kerken in Friesland zich bij aansluit, wil ook een uitnodiging zijn aan kerken en allen van goede wil om zorg te hebben voor de mensen in nood en om te werken aan een open en gastvrije benadering voor de 'vreemdeling' en de naaste in nood.

Als Raad van Kerken in Friesland doen wij dat met een verwijzing naar Mattheüs 25: 35-36 "Want ik had honger en jullie gaven mij te eten, ik had dorst en jullie gaven mij te drinken. Ik was een vreemdeling, en jullie namen mij op, ik was naakt, en jullie kleedden mij. Ik was ziek en jullie bezochten mij, ik zat gevangen en jullie kwamen naar mij toe."

Namens de Raad van Kerken Friesland,
Ds. Margarithe Veen, voorzitter
Pastor Saapke van der Meer, lid

II Verklaring van de Raad van Kerken in Nederland, 26 augustus 2015

Kerken: 'Maak haast met de aanpak van klimaatverandering' Op 30 november 2015 vindt in Parijs de 21^e internationale klimaatconferentie plaats onder leiding van de Verenigde Naties. De urgentie van het probleem van een mondiale klimaatverandering is groter dan ooit. Wanneer de schepping, het leven en de menselijke waardigheid in het geding zijn, zeker wanneer het om de meest kwetsbaren gaat, is het aan de kerk om op te staan en te spreken in het publieke debat. De kerken verenigd in de Raad van Kerken roepen de Nederlandse overheid op om zich maximaal in te spannen om in internationaal verband tot een ambitieus en bindend klimaatakkoord te komen.

De kerken vertolken in de maatschappelijke discussie over klimaatverandering een eigen geluid. Zorg voor de schepping en verantwoordelijkheid voor huidige en komende generaties maken deel uit van de kern van het christelijk geloof. In het maatschappelijk debat, dat veelal vanuit het perspectief van de technologie of de economie wordt gevoerd, willen de kerken samen met andere organisaties het

onmisbare morele en humanitaire gezichtspunt ter sprake brengen. Klimaatverandering is immers een moreel vraagstuk nu de schepping, het menselijk welzijn van huidige én toekomstige generaties en de humaniteit in het geding zijn. Humaniteit omvat voor ons de compassie met, het respect voor en verantwoordelijkheid voor heel de schepping, nu en later.

De afgelopen decennia hebben een grote wetenschappelijke, technologische en economische vooruitgang laten zien. Miljoenen mensen zijn daardoor uit extreme armoede geraakt. Maar deze vooruitgang kent ook een keerzijde: de ongelijkheid neemt toe en de schade aan natuur en milieu zijn desastreus. De enorme welvaart in delen van de wereld heeft er niet voor gezorgd dat alle mensen in deze welvaart eerlijk delen. Evenmin heeft zij de snelle daling van biodiversiteit, verarming van ecosystemen en onvoorstelbare schade aan het milieu voorkomen. Klimaatverandering als gevolg van de uitstoot van broeikasgassen dreigt de allerarmsten het hardst te raken, terwijl zij de minste mogelijkheden hebben zichzelf te beschermen. Extreme weersomstandigheden, droogte, waterschaarste en een stijgende zeespiegel zijn de ernstige gevolgen van klimaatverandering en brengen miljoenen mensen en talloze dieren en planten in gevaar. Dit alles staat in schril contrast met de schoonheid en rijke schakering van de schepping die God gegeven heeft.

De kerken in Nederland verklaren zich, in navolging van het evangelie van Jezus Christus, solidair met de meest kwetsbaren op deze wereld. Zij moedigen hun eigen leden aan tot gedrag dat leidt tot duurzame ontwikkeling. Ze roepen overheden op zich tot het uiterste in te spannen en de noodzakelijke maatregelen te nemen om klimaatverandering te beperken. Ook vragen de kerken iedereen van goede wil om samen te werken aan een eerlijke economie die in dienst staat van het goede leven van mensen en van heel de schepping. Een economie waarin mensen solidair zijn en waarin de schepping als gave wordt beschouwd en behandeld. De vruchten van de schepping behoren een ieder toe te komen en ook de generaties na ons hebben recht op een leefbare aarde waarop zij zich kunnen ontwikkelen.

In deze verklaring voelen wij als Nederlandse kerken ons verbonden met de kerken in alle delen van de wereld. Overal op de wereld dringen kerkleiders erop aan de dreiging van een door mensen veroorzaakte grote klimaatverandering af te wenden. Zo schreef paus Franciscus in de encycliek 'Laudato Si': "De klimaatverandering brengt een eenduidige, definitieve en onafwendbare ethische opdracht met zich mee tot handelen (...) De vaststelling van een internationaal klimaatverdrag is een zware ethische en morele noodzaak'.

De secretaris-generaal van de Wereldraad van Kerken heeft onlangs gewezen op 'het recht te hopen': "Eén van de ergste acties die we ten opzichte van elkaar kunnen plegen is het wegnemen van de hoop bij de ander (...). We hebben als mensen een recht om te hopen. Dit gaat om meer dan pessimisme of optimisme. Het gaat over hoop als een gave en een kracht om veranderingen die noodzakelijk zijn te initiëren en te implementeren'. Hoop is niet een passief verwachten, maar een actief werken aan het behoud van de aarde als het 'gemeenschappelijk huis' (pau Franciscus) van mens, plant en dier. Hoop is actief werken aan vrede en gerechtigheid. Wij roepen iedereen op hieraan naar vermogen bij te dragen, in het bijzonder hen die namens ons zullen deelnemen aan de klimaatconferentie in Parijs.

1. Concreet vragen wij om:

Te werken aan een internationaal bindend klimaatakkoord met als doel de opwarming van de aarde te beperken tot beneden de 2 graden Celsius. Dit akkoord dient heldere en bindende afspraken over doelen en verantwoordelijkheden van alle partijen te bevatten,

inclusief een controle systeem, waarbij de voortgang van de uitvoering van de maatregelen met regelmaat gerapporteerd wordt.

Als kerken leveren we daaraan een bijdrage door op diverse niveaus binnen de kerken en in samenspraak met mensen buiten de kerk bezinning te stimuleren, onder meer in het kader van een 'pelgrimage van gerechtigheid en vrede', die de betrokkenheid op de schepping onderbouwen en oproepen tot een duurzame levensstijl.

1. In te zetten op duurzame economische ontwikkeling, die koolstofarm is en waarbij ieder telt (de behoeften en rechten van wie en wat kwetsbaar is, moeten steeds meetellen). Als kerken in Nederland spannen we ons daarom ook in voor zover het in ons vermogen ligt daaraan bij te dragen met een levensstijl die rekening houdt met elementen van duurzaamheid. Kerkelijk gemeenten verklaren zich steeds vaker tot 'groene gemeenten'.
2. Te werken aan het klimaatbestendiger maken van landen die het meest kwetsbaar zijn voor de gevolgen van klimaatverandering, met een ambitieuze inzet van de meest welvarende landen met de grootste (historische) uitstoot van broeikasgassen.

Wij wensen de onderhandelaars in Parijs veel wijsheid en inspiratie toe. Moge deze conferentie de doorbraak brengen die zo dringend nodig is.

III overzicht lokale oecumene, raden en werkgroepen Fryslân

Raad van Kerken Oosterwolde
Raad van Kerken Joure en Terkaple
Raad van Kerken Woudsend c.a.
Raad van Kerken Warns
Raad van Kerken Bolsward
Platform van Kerken Smallingerland
Raad van Kerken Het Bildt
Interkerkelijk Kontakt Werk (IKW) Stiens
Werkgemeenschap van Kerken te Harlingen
Samenwerkende Kerken Lemmer
Raad van Kerken Gorredijk e.o.(en omstreken)
Raad van Kerken in Fryslân
Oecumenische Contactgroep Schiermonnikoog
Oecumene Overleg Makkum (OOM)
Oecumenische Werkgroep Boazum
Oecumenisch Overleg Menaam Dronryp (OOMD)
Oecumenische Liturgiecommissie Top en Twel
Oecumenisch Overleg Witmarsum
Oecumenische Werkgroep Noardburgum
Oecumenische Raad Bakhuizen c.a.
Raad van Kerken Akkrum/Nes
Raad van Kerken Heerenveen
Raad van Kerken Leeuwarden
Raad van Kerken Burgum
Raad van Staverse Kerken
Raad van Kerken Balk en Ruigahuizen
Initiatiefgroep Samenwerking Kerken Sneek (ISKS)
Raad van Kerken Dokkum

